

УДК 343.575

ОСОБЛИВОСТІ ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН АБО ЇХ АНАЛОГІВ, ЩО ВЧИНЯЄТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ

Мокляк С.В., заступник начальника
Територіальний відділ поліції № 2 Святошинського Управління Поліції
Головного Управління Національної Поліції України в м. Києві

У статті розглядаються особливості збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняється організованими групами. З'ясовано, що винні збувають ці речовини як знайомим, так і незнайомим особам залежно від особливостей своєї діяльності. Виявлено тенденцію поширення збуту наркотиків з використанням мережі Інтернет. Оскільки такі дії характеризуються підвищеною суспільною небезпечністю, запропоновано збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, учинений із використанням електронних мереж, закріпити в ч. 3 ст. 307 КК України як обставину, що обтяжує кримінальну відповідальність за вчинення цього злочину. У зв'язку з підвищеною суспільною небезпечністю виробництва та збуту наркотиків, психотропних речовин і їх аналогів порівняно з іншими діяннями, закріпленими в ч. 1 ст. 307 КК України, запропоновано перемістити їх до обставин, що обтяжують відповідальність за розглядуваний злочин (у ч. 2 ст. 307 КК України).

Ключові слова: злочини проти здоров'я населення, збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, організована група.

В статье рассматриваются особенности сбыта наркотических средств, психотропных веществ или их аналогов, который совершается организованными группами. Выяснено, что виновные сбывают эти вещества как знакомым, так и незнакомым лицам в зависимости от особенностей своей деятельности. Выявлена тенденция распространения сбыта наркотиков с использованием сети Интернет. Поскольку такие действия характеризуются повышенной общественной опасностью, предложено сбыт наркотических средств, психотропных веществ или их аналогов, совершенный с использованием электронных сетей, закрепить в ч. 3 ст. 307 УК Украины в качестве обстоятельства, отягчающего уголовную ответственность за совершение этого преступления. В связи с повышенной общественной опасностью производства и сбыта наркотиков, психотропных веществ и их аналогов по сравнению с другими деяниями, закрепленными в ч. 1 ст. 307 УК Украины, предложено переместить их к обстоятельствам, отягчающим ответственность за рассматриваемое преступление (в ч. 2 ст. 307 УК Украины).

Ключевые слова: преступления против здоровья населения, сбыт наркотических средств, психотропных веществ или их аналогов, организованная группа.

Moklyak S.V. THE FEATURES OF THE SALE OF NARCOTICS, PSYCHOTROPIC SUBSTANCES OR THEIR ANALOGUES COMMITTED BY ORGANIZED GROUPS

The article deals with the features of sale of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues, which is carried out by organized groups. It was found out that guilty persons sell these substances to both acquaintances and strangers, depending on the peculiarities of their activities. The trend of distribution of drug sales using the Internet is revealed. Since such actions are characterized by increased social danger, it is proposed to fix sale of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues made by using the electronic networks in the part 3 of the Art. 307 of the Criminal Code of Ukraine as a circumstance that aggravates criminal liability for the commission of this crime. In connection with increased social danger of the production and sale of drugs, psychotropic drugs and their analogues in comparison with other acts enshrined in the part 1 of the Art. 307 of the Criminal Code, it is proposed to transfer them to circumstances that aggravate the liability for this crime (to the part 2 of the Art. 307 of the Criminal Code).

Key words: crimes against the health of population, sale of narcotics, psychotropic substances or their analogues, organized group.

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 7 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року № 964-IV, поширення наркоманії, а також організованої злочинної діяльності належить до реальних і потенційних загроз національній безпеці України та стабільності в суспільстві [1]. Нині в Україні спостерігається стрімке поширення наркоманії, а також діяльності організованих злочинних груп, зокрема, й у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних наркотиків. Злочинність у цій сфері стає серйозним соціальним чинником, який негативно впливає на життя, здоров'я та благополуччя людей. У зв'язку з цим вагоме значення має правильне застосування чинних

кримінально-правових норм, у яких передбачена відповідальність за вчинення таких злочинів [2, с. 23].

У ст. 307 Кримінального кодексу (далі КК України) закріплено кримінальну відповідальність за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання з метою збуту чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, а в ч. 3 ст. 307 передбачено таку обтяжуючу обставину, як учинення злочину організованою групою. Уся діяльність організованих груп у цій сфері спрямована саме на збут указаних засобів, заради якого й учиняються всі інші перелічені в диспозиції розглядуваної норми дії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми збуту наркотичних засобів, психотропних речовин і їх аналогів, а також питання вчинення злочину, передбаченого ст. 307 КК України, організованими групами розробляли В.А. Бублейник, І.О. Доброрез, Н.А. Мірошніченко, А.А. Музика, В.М. Смітінко, Є.В. Фесенко та ін. Тим не менше особливостям збуту наркотиків, що вчиняється саме організованими групами, увага в науці приділена недостатньо. У сьогоденних реаліях вивчення цих проблем є актуальним, особливо з огляду на появу нових механізмів, за допомогою яких відбувається збут наркотиків.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що вчиняється організованими групами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до словника української мови, «збувати» означає «продавати що-небудь, когось» [3]. Пленум Верховного Суду України в абз. 1 п. 4 Постанови «Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів» від 26 квітня 2002 р. № 4 вказує, що під незаконним збутом наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів потрібно розуміти будь-які оплатні чи безоплатні форми їх реалізації всупереч Законам України «Про наркотичні засоби ...» та «Про заходи протидії незаконному обігу...» (продаж, дарування, обмін, сплата боргу, позика, введення володільцем цих засобів або речовин ін'єкцій іншій особі за її згодою тощо). Обопільне введення ін'єкцій наркотичного засобу, психотропної речовини чи їх аналогу особами, які їх придбали за спільні кошти, збуту не утворюють [4].

В.А. Бублейник зазначає, що для кваліфікації дій особи як збут необхідне встановлення об'єктивного та суб'єктивного критеріїв. Перший полягає в настанні фактичного результату такого відчуження (особа жила, продала придбані наркотики тощо); другий – у намірі винного відчужити наркотики іншій особі, у володіння якої вони передаються, за умови усвідомлення нею вчинення збуту-придбання цих речовин [5, с. 60].

Отже, збут являє собою відчуження наркотиків, у результаті чого вони переходять у власність й розпорядження іншої особи. При цьому збут може вчинятися як особою, яка виготовила наркотики, так й особою, яка не мала стосунку до цього виготовлення [6, с. 61, 62]. Що стосується діяльності організованих груп, у малих об'єднаннях їх учасники нерідко займаються одночасно виготовленням (виробництвом), зберіганням, перевезенням, пересиланням і збутом наркотиків. Разом із тим у великих за кількістю організованих групах або злочинних організаціях безпосередньо збутом займаються спеціальні особи – кур'єри, які ніякої іншої діяльності не виконують.

Практика показує, що винні збувають ці речовини як знайомим, так і незнайомим особам. Учасники організованих груп обирають, кому збувати наркотики – знайомим або незнайомим, залежно від особливостей сво-

єї діяльності. При цьому вони завжди дотримуються конспірації та вживають заходи для приховання своєї діяльності від правоохоронних органів.

Зокрема, Мелітопольський міськрайонний суд Запорізької області засудив за ч. 3 ст. 307 трьох осіб, які в складі організованої групи систематично вчиняли незаконне придбання, зберігання з метою збуту, а також незаконний збут особливо небезпечного наркотичного засобу – опію ацетильованого. Суд установив таке: щоб злочинна схема з незаконного придбання, зберігання і збуту наркотичних засобів не була виявлена правоохоронними органами, співучасниками було прийнято рішення про їх збут тільки знайомим особам, які систематично їх уживали, а тому не були зацікавлені у викритті їхньої злочинної діяльності. При цьому особам, які не викликали довіри, наркотичні засоби співучасники не збували [7]. Відповідно до вироку Деснянського міського суду м. Чернігова, ОСОБА_8 та ОСОБА_10, які діяли в складі організованої групи, брали активну участь у її діяльності, а саме в придбанні, зберіганні з метою збуту та в збуті особливо небезпечного наркотичного засобу, підбирали знайомих наркозалежних осіб мешканців м. Чернігова, яким систематично збували особливо небезпечний наркотичний засіб опій ацетильований, отримували свою частку коштів, виручених від незаконного збуту особливо небезпечного наркотичного засобу [8]. При цьому свої знайомства учасники організованих груп можуть застосовувати не лише для безпосереднього збуту, а й для розширення кола клієнтів. Так, Рівненський міський суд Рівненської області зазначив, що для пошуку та вербування клієнтів ОСОБА_1 використовував значне коло своїх знайомих [9].

Сьогодні набувають поширення як збут, так і придбання наркотиків через Інтернет [10; 11; 12; 13]. За таких умов покупець і продавець залишаються незнайомими. Зокрема, вироком Печерського районного суду м. Києва встановлено, що ОСОБА_7 за допомогою всесвітньої електронної мережі Інтернет, використовуючи псевдонім «ОСОБА_7», розмістив оголошення про незаконний збут психотропної речовини амфетаміну. Також в оголошенні вказувався номер оператора мобільного зв'язку, який використовував ОСОБА_7 для обміну інформацією щодо незаконного збуту зазначеної психотропної речовини [14]. Варто відмітити й розширення мережі Інтернет-магазинів, що спеціалізуються на збуті наркотиків, які дають змогу покупцям придбати товар, не виходячи з дому. Зокрема, один із таких магазинів відкрив «Філіали» в Харкові, Луцьку, Одесі та Дніпрі [15].

Під час замовлення наркотиків через Інтернет їх збут відбувається або через кур'єрські служби, або шляхом закладок. В останньому випадку оплачений товар кур'єр від продавця залишає в тайнику в обговореному легкодоступному місці (зокрема у водостічній трубі, під сходами в багатоповерхових будинках, у парках приватних будинків, у стовбурах дерев, на територіях шкіл тощо) [15; 16; 17; 18; 19].

Організовані групи здійснюють активну рекламу своєї діяльності. Уже звичайною практикою є написи на стінах гаражів і будинків великих міст зі словами «закладки», «картель», «сіль», «марка», поряд із якими розміщується Skure-адреса. Зателефонувавши за цією адресою, будь-хто, у тому числі й школярі, можуть отримати наркотики [20].

Фахівці відмічають, що сучасною тенденцією є поступовий відхід наркоторгівлі в мережу Інтернет, що викликає занепокоєння правоохоронних органів і суспільства загалом. Це означає, що зілля стає доступнішим, а ділки – майже невразливими. Анонімність, швидкість і безпека є головними китами, на яких виросла й стрімко поширюється торгівля наркотиками в Інтернеті [17]. До того ж така діяльність є надзвичайно прибутковою. Правоохоронці зазначають, що власники мереж, через які поширюються наркотики, заробляють колосальні суми. За тими банківськими картками, які вдалося відстежити, видно, що власники трафіку отримують від споживачів мільйони гривень щомісяця [20].

Отже, збут наркотиків з використанням мережі Інтернет є більш суспільно небезпечним, адже це дає змогу легше та швидше знаходити клієнтів і реалізовувати товар, отримувати значні прибутки, розвивати потужності такої діяльності, розширювати штат працівників. До того ж розкриття такої діяльності значно ускладнюється. У зв'язку з цим убачається, що таку обставину, як збут наркотиків, психотропів або їх аналогів, учинений із використанням електронних мереж, потрібно закріпити в ч. 3 ст. 307 КК України як обставину, що обтяжує кримінальну відповідальність за цей злочин.

Окрім того, у кримінально-правовій науці дослідники, вивчаючи форми діянь, передбачених ст. 307 КК України, неодноразово звертали увагу на недосконалість норми ст. 307 КК України в тому аспекті, що в нормі ч. 1 ст. 307 є неоднакові за ступенем суспільної небезпечності діяння. Науковці та практичні працівники висловлюються, що заходи кримінально-правового впливу за вчинення незаконного збуту наркотиків мають бути жорсткішими, ніж за вчинення дій з метою збуту [5, с. 36]. Такі ідеї вже були відбиті в законопроектній роботі Верховної Ради України. Так, у 2005 р. мала місце ініціатива виключити з ч. 1 ст. 307 КК України незаконний збут і передбачити його в ч. 2 цієї статті. Водночас, на думку Головного науково-експертного управління, у подібному випадку можна було б прогнозувати виникнення проблем із кваліфікацією реально вчинених злочинів. Адже одні суди кваліфікуватимуть, наприклад, перевезення наркотиків з метою їх збуту за ст. 14 і ч. 2 ст. 307, натомість інші – за ч. 1 ст. 307. Тож і правові наслідки однакових дій будуть різними [21].

Тим не менше ми підтримуємо прибічників ідеї диференціації діянь у нормі ст. 307 КК України за критерієм суспільної небезпечності. Найбільш суспільно небезпечними діяннями в диспозиції норми ст. 307 КК України є виробництво, а також збут наркотичних засобів, психотропних речовин і їх аналогів.

Тому, на наше переконання, доцільно диференціювати кримінальну відповідальність у ч. 1 ст. 307 КК України шляхом переміщення діянь у формі виробництва та збуту до обставин, що обтяжують відповідальність за розглядуваний злочин (у ч. 2 ст. 307 КК України). При цьому під час унесення змін до цієї норми правила кваліфікації за новою редакцією норми потрібно визначити в постанові Пленуму Верховного Суду України.

Висновки з проведеного дослідження. З огляду на викладене вище, можемо резюмувати таке:

1. Збут наркотиків із використанням мережі Інтернет характеризується підвищеною суспільною небезпечністю порівняно з іншими формами збуту. Така діяльність дає змогу отримувати значні прибутки й утягувати велику кількість споживачів, а можливості правоохоронних органів для її розкриття є невеликими. У зв'язку з цим таку обставину, як збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, учинений із використанням електронних мереж, потрібно закріпити в ч. 3 ст. 307 КК України як обставину, що обтяжує кримінальну відповідальність за вчинення цього злочину.

2. У зв'язку з підвищеною суспільною небезпечністю виробництва та збуту наркотиків, психотропів і їх аналогів порівняно з іншими діяннями, закріпленими в ч. 1 ст. 307 КК України, вважаємо за доцільне перемістити їх до обставин, що обтяжують відповідальність за розглядуваний злочин (у ч. 2 ст. 307 КК України).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 р. № 964-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (дата звернення: 10.11.2017).
2. Міронов С. Протидія незаконному обігу наркотичних засобів – актуальна проблема сьогодення. Вісник прокуратури. 2012. № 6(12). С. 20–27.
3. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua/s/zbuvaty> (дата звернення: 10.11.2017).
4. Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 4. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-02> (дата звернення: 10.11.2017).
5. Бублейник В.А. Кримінально-правова характеристика незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: навчально-практичний посібник. Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2007. 152 с.
6. Мирошніченко Н.А., Музыка А.А. Уголовно-правовая борьба с наркоманией. Киев – Одеса: Выща школа, головное изд-во, 1988. 298 с.
7. Вирок Мелітопольського міськрайонного суду Запорізької області: справа № 320/2583/13-к від 22 лип. 2013 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/33620767> (дата звернення: 01.10.2017).
8. Вирок Деснянського міського суду м. Чернігова: справа № 1/2506/117/12 від 2 берез. 2012 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/21964234> (дата звернення: 01.10.2017).
9. Вирок Рівненського міського суду Рівненської області: справа № 1715/15631/12 від 10 січ. 2013 р. Єдиний держав-

ний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/30210235> (дата звернення: 01.10.2017).

10. Вирок Козівського районного суду Тернопільської області: справа № 1908/772/2012 від 29 груд. 2012 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/29366031> (дата звернення: 01.10.2017).

11. Вирок Шевченківського районного суду м. Чернівці: справа № 727/9595/17 від 07 груд. 2017 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70827901> (дата звернення: 15.12.2017).

12. Вирок Соснівського районного суду Чернігівської області: справа № 712/476/13-к від 5 квіт. 2017 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/65868119> (дата звернення: 15.12.2017).

13. Вирок Дніпровського районного суду м. Києва: справа № 755/11063/17 від 18 жовтня 2017 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70537000> (дата звернення: 15.12.2017).

14. Вирок Печерського районного суду м. Києва: справа № 1-52/11 від 21 листопада 2011 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/19274557> (дата звернення: 15.12.2017).

15. Хто продає лучанам наркотики: журналісти зробили «контрольну закупку». Волинські новини. Перше інформаційне агентство. Матеріал від 6 квітня 2016 р. URL: https://www.volynnews.com/news/vn_projects/khto-prodaye-luchanam-narkotyky-zhurnalisty-zrobyly-kontrolnu-zakupku/ (дата звернення: 01.12.2017).

16. У Харкові накрыли «Інтернет-магазин» з продажу наркотиків. ТСН. Матеріал від 27 жовтня 2017 р. URL:

<https://tsn.ua/ukrayina/u-harkovi-nakrili-internet-magazin-z-prodazhu-narkotikiv-1024090.html> (дата звернення: 01.12.2017).

17. Ідеальний майданчик. Торгівля наркотиками швидко переходить в Інтернет. Кореспондент. 2015. № 14. 10 квітня. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/events/3503714-idealnyi-maidanchyk-torhivlia-narkotykamy-shvydko-perekhodyt-v-internet> (дата звернення: 01.12.2017).

18. В Харкові накрыли інтернет-магазин наркотиків. Сьогодні. Матеріал від 15 червня 2017 р. URL: <https://www.segodnya.ua/regions/kharkov/v-harkove-nakryli-internet-magazin-narkotikov-1030432.html> (дата звернення: 01.12.2017).

19. Львівські журналісти викрили Інтернет-магазин наркотиків, торгівля наркотиками швидко переходить в Інтернет. Телеканал новин «24». Матеріал від 21 жовтня 2016 р. URL: https://24tv.ua/lvivski_zhurnalisti_vikrili_internetmagazin_narkotikiv_n740168 (дата звернення: 01.12.2017).

20. В Харкові опасная «эпидемия»: молодежь распространяет наркотики среди друзей по типу сетевого маркетинга. Факты. 14.04.2016. URL: <http://fakty.ua/215490-harkov-zahlestnula-opasnaya-epidemiya-molodezh-rasprostranyaet-narkotiki-sredi-druzej-po-tipu-setevogo-marketinga> (дата звернення: 01.12.2017).

21. Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо встановлення механізму кримінально-правової боротьби з особами, які займаються наркобізнесом): Проект Закону України від 1 березня 2005 р. № 7120. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=23732 (дата звернення: 01.12.2017).